

**НАРЕДБА-ЗАКОН ЗА ДЪРЖАВЕН НАДЗОР ВЪРХУ
ДРУЖЕСТВАТА И СДРУЖАВАНИЯТА
И ОКРЪЖНО ПО ПРИЛОЖЕНИЕТО Й
1938 г.**

УКАЗ № 89

НИЕ БОРИС III

с Божия милост и народната воля

Цар на българите

По предложението на Нашия Председател на Министерския съвет, Министър на външните работи и на изповеданията, представено Нам с доклада му под № 573 от 29 март 1938 година,

Постановихме и постановяваме:

1. Да утвърдим 1-то постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 28 март 1938 г., протокол № 49, с което, на основание чл. 47 от Конституцията, се приема следната

**НАРЕДБА-ЗАКОН
ЗА ДЪРЖАВЕН НАДЗОР ВЪРХУ ДРУЖЕСТВАТА И СДРУЖАВАНИЯТА**

I. Общи разпоредби

Чл. 1. Учредява се държавен надзор върху всички видове дружества и сдружавания и техните поделения с идеална или със стопанска цел, с изключение на събирателните дружества, командитните дружества, дружествата с ограничена отговорност, сдружаванията за съучастие и гражданските дружества (чл. 444 – 482 от Закона за задълженията и договорите).

Чл. 2. Под държавен надзор попадат също:

а) организациите, образувани съгласно Наредбата-закон за професионалните организации и на особените за тях закони;

б) сдружения на държавните и на общинските служители, образувани съгласно Наредбата-закон за професионалните сдружения на държавните служители и на особените за тях закони;

в) всяка организация, която е образувана съгласно особен за нея закон или е призната с такъв закон и

г) организациите, образувани съгласно Закона за физическото възпитание на българската младеж.

Чл. 3. Държавният надзор върху дружествата и сдружаванията се състои:

1) в утвърждаване уставите на дружествата и сдружаванията с идеални цели, както и в утвърждаване на техните изменения и допълнения;

2) в надзор върху държавно полезната и обществено полезната дейтелност на лицата, които ръководят, работят или членуват в дружеството или сдружаването.

Чл. 4. Държавният надзор върху дружествата и сдружаванията, принадлежи на министъра на вътрешните работи и народното здраве и на съответните министри.

II. Утвърждаване уставите на дружествата и сдружаванията с идеална цел

Чл. 5. Никое дружество и сдружаване с идеална цел не може да действа законно, нито може да бъде регистрирано от съда по Закона за юридическите лица, докато уставът му не се утвърди от министъра на вътрешните работи и народното здраве или от натовареното от него длъжностно лице¹.

Утвърждаването става със заповед, обнародвана в Държавен вестник.

Чл. 6. Заявлението за утвърждаване устава се подава от управителното тяло на дружеството или сдружаването, заедно с учредителния протокол, два броя от приетия устав, подписан от основателите и приподписан от управителното тяло, списъка на членовете учредители и списъка на членовете в управителните тела с точните им три имена, занятието и адресите им. Заявлението се облепва със 100 лева марка за обществено подпомагане.

Забележка: Дружествата и сдружаванията със седалище извън София подават заявленията чрез съответния областен директор, който ги представя в Министерството на вътрешните работи и народното здраве с мотивирано мнение за утвърждаване или неутвърждаване.

Чл. 7. Министърът на вътрешните работи и народното здраве и натовареното от него длъжностно лице може да откаже утвърждаване устава на дружеството или сдружаването:

- а) ако преследва противозаконни цели или е противозаконно съставен;
- б) ако има име еднакво или много сходно с друго законно съществуващо;

¹ Подчертано от съставителите.

в) ако в ръководния му състав има лица, определени в чл. чл. 11 и 12 и

г) ако е обществено безполезно.

Чл. 8. Всички заварени дружества и сдружавания с идеална цел са длъжни да поискат преутвърждаване на уставите им със заявления, облепени със 100 лева марки за обществено подпомагане, в двумесечен срок от влизането на тази наредба-закон в сила. Непоискалите преутвърждаване в този срок се считат за престанали да съществуват и имуществата им се изземват в полза на Касата за обществено подпомагане, която ликвидира безспорните задължения, ако организацията е имала актив. Към искането за преутвърждаване се прилага списъкът на управителните тела.

Забележка: Заварените дружества и сдружавания, които са поискали преутвърждаване на уставите си, действуват законно до произнасянето на Министерството на вътрешните работи и народното здраве. Ако преутвърждаването бъде отказано, дружествата или сдружаванията се разтурват по реда, указан в чл. 15 от тази наредба-закон.

Чл. 9. Всяко изменение или допълнение на устава, за да има сила трябва също да бъде утвърдено от Министъра на вътрешните работи и народното здраве или натовареното от него длъжностно лице. Към заявлението се прилага съответния протокол. Заявлението се подава от управителния съвет и се облепва с 50 лева марки за обществено подпомагане.

III. Надзор върху ръководните и длъжностни лица в дружествата и сдружаванията

Чл. 10. Дружествата и сдружаванията по чл. чл. 1 и 2 са длъжни да представят в Министерството на вътрешните работи и народното здраве списък на лицата, влизащи в управителния и проверителния им съвет, както и на лицата, заемащи ръководни служби. Списъците трябва да съдържат трите имена, занятието, длъжността и адресите на лицата.

Списъците се представят в месечен срок от влизането в сила на тази наредба-закон или от датата на избирането или назначението на лицата, чрез съответните областни директори, а за София направо от Министерството.

Чл. 11. Забранява се на лица, които са привърженици на комунистически, анархически или насилнически методи за обществено политическа борба, да заемат каквато и да е служба – почетна или платена, по избор, по назначение или на друго основание, в каквото и да е дружество или сдружаване по чл. чл. 1 и 2.

Чл. 12. Лицата, които се числят към непозволените от законите организации, не могат да бъдат членове на управителните и контролни съвети на дружества и сдружавания по чл. чл. 1 и 2 или да заемат ръководни служби в тях.

Чл. 13. Министърът на вътрешните работи и народното здраве може да изключва от служба при едно дружество или сдружаване по чл. чл. 1 и 2 всяко лице, за което се установи от органите на Министерството, че попада към лицата, определени в чл. чл. 11 и 12.

Преди издаване заповедта за изключване, юрисконсултът при Министерството на вътрешните работи и народното здраве съставя въз основа на служебно събрани сведения мотивиран доклад, който се връчва на заинтересуваното лице срещу подпис. Последното може в седемдневен срок да подаде възраженията си до министъра на вътрешните работи и народното здраве, който, ако намери, че са налице условията на чл. чл. 11 и 12, издава мотивирана заповед за отстранението на лицето от заеманата от него длъжност.

Издадената от министъра на вътрешните работи и народното здраве заповед подлежи на обжалване по касационен ред пред Върховния административен съд.

Същата заповед се съобщава за вписване в съответните дружествени регистри на надлежния съд, когато се касае за изключване лица от ръководните тела, чието вписване в тия регистри е задължително.

Чл. 14. По мотивиран доклад на министъра на вътрешните работи и народното здраве Министерският съвет може да разтури всяко дружество или сдружаване с идеална цел, когато се установи от органите на министерството:

- а) че ръководството му е в ръцете на лица, посочени в чл. чл. 11 и 12;
- б) че е започнало да преследва противозаконни цели;
- в) че постоянно нарушава законите;
- г) че е станало обществено вредно или безполезно.

Постановлението на Министерския съвет за разтуряне на дружеството или сдружаването подлежи на обжалване пред Върховния административен съд по касационен ред. Същото постановление се съобщава на надлежния съд за вписване в дружествения регистър, ако разтуреното дружество или сдружаване е било юридическо лице. Имуществата на разтуреното дружество или сдружаване се изземват в полза на Касата за обществено подпомагане, която ликвидира безспорните задължения, ако организацията е имала актив.

Чл. 15. Когато едно дружество или сдружаване със стопанска цел се ръководи от лица, определени в чл. чл. 11 и 12, министърът на вътрешните работи и народното здраве може да поиска от съответния областен съд разтурването му.

Искането на министъра става въз основа на събрани от органите на министерството сведения и след като се вземат възраженията на дружеството или сдружаването, което може да ги даде пред министъра в седмодневен срок от поискването им.

Областният съд се произнася в съдебно заседание в месечен срок с участието на прокурора. Определението на съда не е окончателно и подлежи на обжалване по касационен ред в двуседмичен срок от произнасянето пред Върховния касационен съд, който разглежда делото в месечен срок от постъпването на жалбата. Обжалването спира изпълнението на решението.

Чл. 16. Когато вътрешни раздори нарушават единството, дисциплината и доброто развитие на едно дружество или сдружаване с идеална цел по чл. чл. 1 и 2, министърът на вътрешните работи и народното здраве, въз основа на събрани от органите на Министерството сведения, може да отстрани от длъжност лицата от ръководните тела и да назначи временно управително тяло от три лица, което да ръководи дружеството или да свика Общо събрание за избиране на нови ръководни тела вместо отстранените. Заповедта по този член се връчва на лицата срещу подпис и се съобщава и в съответния съд за вписване в дружествения регистър.

Забележка: Отстранените не могат да бъдат избирани в ръководните тела до една година от деня на Общото събрание.

IV. Дружества и сдружавания, уредени по особени закони

Чл. 17. Всеки министър има, спрямо поставените под негов надзор по особените закони дружества и сдружавания с идеална цел, правата, които министърът на вътрешните работи и народното здраве има по тази наредба-закон.

За установяване фактите, които налагат вземане мерки спрямо дружествата, сдружаванията или лицата, които ги ръководят или заемат длъжности в тях, служат всички сведения, събрани служебно от всички органи на властта.

V. Наказателни разпоредби

Чл. 18. Който, след като е изключен от служба по избор или назначение от някое дружество или сдружаване, продължава да служи явно или тайно, се наказва с тъмничен затвор до 6 месеца и глоба от 500 до 10 хил. лв.

Чл. 19. Член на ръководното тяло в дружество или сдружаване, изключен от длъжност, отстранен или по други причини престанал да изпълнява длъжността си, който в месечен срок не предаде длъжността на заместника си или не представи всички средства, книжа, материали и пр. по службата си, или не се отстрани от работите по управлението, се наказва с тъмничен затвор до една година и глоба от 5000 до 50 хил. лева.

Чл. 20. Членове на ръководни тела на дружества и сдружавания, които не представят в законния срок списъците и сведенията, предвидени по тази наредба-закон, или пък ги представят с невярно съдържание, се наказват с глоба от 500 до 10 хил. лева.

Ако списъците и сведенията не бъдат представени в седмичен срок от влизане в сила на наложеното наказание, виновните се наказват по чл. 154 от Наказателния закон.

Чл. 21. Който извърши действия по управление или проявления на дружествата или сдружавания, преди те да бъдат надлежно утвърдени или след като е било отказано утвърждението им, наказва се с тъмничен затвор до 6 месеца и глоба от 1000 до 20 хил. лева.

II. Изпълнението на настоящия указ възлагаме на Нашия Министър на вътрешните работи и народното здраве.

Издаден в София на 31 март 1938 година.

На първообразния със собствената на Негово Величество ръка написано:

БОРИС III

Приподписал,
Председател на Министерския съвет,
Министър на външните работи и на изповеданията:

Г. Кьосеиванов

Първообразният указ е облечен с държавния печат и регистриран под № 5524 на 5 април 1938 г.

Пазител на държавния печат,
Министър на правосъдието:

Ил. Кожухаров

Държавен вестник, № 77, 8 април 1938.

ОКРЪЖНО № 480

*До г. г. областните директори в Царството и кмета на голямата
Столична община*

В брой 77 на Държавен вестник от 8 април т.г. е обнародвана Наредбата-закон за държавния надзор върху дружествата и сдружаванията. Понеже тази наредба-закон налага редица срочни задължения за ръководните тела на дружествата и сдружаванията, предлага ви се да дадете най-широка гласност, чрез органите на министерството в областта, околията и общината, на следните

ПОЯСНЕНИЯ:

I. Видове дружества и сдружавания

§ 1. Наредбата-закон за държавния надзор върху дружествата и сдружаванията поставя под надзор два вида дружества и сдружавания, а именно:

A. Дружества и сдружавания с идеална (нестопанска) цел

Такива са:

1. Всички сдружения без оглед на това какво име носят (дружества, сдружавания, клубове, съюзи, клонове и пр.), които са добили или могат да добият юридическа личност по глава II от Закона за юридическите лица.

2. Всички организации с идеална цел, които се уреждат по специален за тях закон (напр. професионалните организации, организациите на обществените служители, читалища и пр.).

3. Всякакви самостоятелни групировки с идеална цел, които нямат юридическа личност, но имат устав и ръководство.

4. Спомагателни и посмъртни каси, образувани било по публичен ред (ведомствените каси), било по частна инициатива, ако в последния случай нямат формата на някое търговско или гражданско дружество (по Закона за задълженията и договорите).

Забележка: Когато един съюз се състои от дружества (клубове, клонове и пр.), съюзът и дружествата изпълняват разпоредбите на Наредбата-закон за държавен надзор върху дружествата и сдружаванията поотделно.

Б. Дружества и сдружавания със стопанска цел, доколкото не са изключени от чл. 1 на Наредбата-закон за държавен надзор върху дружествата и сдружаванията. Не се изключват:

1. Кооперативните сдружавания. (Тук попадат също водните и др. синдикати.)
2. Акционерните дружества.

II. Видове надзор

§ 2. Наредбата-закон установява два вида надзор в зависимост от това дали дружествата и сдружаванията са с идеална или със стопанска цел.

Надзорът върху дружествата и сдружаванията с идеална цел обхваща както самото образуване на дружеството или сдружаването – чрез утвърждаване на устава му, така и проверката на лицата, които го ръководят. Надзорът върху дружествата и сдружаванията със стопанска цел обхваща само проверката на лицата, които го ръководят.

III. По надзора върху дружествата и сдружаванията с идеална цел

§ 3. Всички дружества и сдружавания с идеална цел, уставите на които са утвърдени от Министерството на вътрешните работи и народното здраве, са длъжни най-късно до 8 юний т.г. да представят уставите си за преутвърждаване (чл. 8 от Наредбата-закон за държавен надзор върху дружествата и сдруженията). Към заявлението за преутвърждаване се представят всички книжа по чл. 6 на закона. Ако не е възможно да се представи точен списък на членовете учредители или учредителен протокол, в заявлението се указва причината за това.

Същите дружества и сдружавания са длъжни най-късно до 8 май т.г. да представят списък на лицата, влизащи в управителните и проверителните им съвети, както и на лицата, заемащи други ръководни служби (чл. 10 от Наредбата-закон за държавен надзор върху дружествата и сдружаванията). Ако лицата са избрани или назначени след влизането на Наредбата-закон в сила (8 май 1938 г.), тогава списъците се представят в месечен срок от избора или назначението.

Заявленията за преутвърждаване уставите и за представяне списъците се подават: за голяма София – направо в Министерството, а за провинцията – чрез директорите на областите.

Забележка: Дружествата и сдружаванията, които не се уреждат с устава, а пряко от закона, представят само списъците, като указват и закон, който ги урежда пряко.

§ 4. Всяко новообразувано дружество или сдружаване с идеална цел, за да действува законно, трябва уставът му да бъде утвърден от министъра на вътрешните работи и народното здраве или упълномощеното от него лице. Без утвърждаването на устава му то не може да се регистрира пред съда като юридическо лице.

Преди да се утвърди уставът му от министъра на вътрешните работи и народното здраве по реда на чл. чл. 5 и 6 от Наредбата-закон за държавния надзор върху дружествата и сдружаванията, съответното дружество или сдружаване трябва да получи най-напред и предварително одобрение на устава си от надлежния министър, под чийто надзор се намира по силата на особените закони. Например едно спортно дружество ще трябва да получи одобрение на устава си най-напред от министъра на народното просвещение, защото по силата на чл. 17 от казаната наредба-закон „всеки министър има спрямо поставените под негов надзор по особените закони дружества и сдружавания с идеална цел правата, които министърът на вътрешните работи и народното здраве има по тази наредба-закон“.

[...]²

София, 18 април 1938 година.

Министър:

Д-р Н. П. Николаев

Главен секретар:

Г. Кендеров

Началник на отделението:

Ал. Янулов

Държавен вестник, № 87, 20 април 1938.

² Съкратеният текст се отнася за дружества със стопанска цел.